

Oponentský posudek habilitační práce Mgr. Radima Bělohrada, Ph.D. *Lidské identity, lidské hodnoty*. FF MU Brno, 2018

Pro účely habilitačního řízení předložil Mgr. R. Bělohrad, Ph.D. jako habilitační práci monografii *Lidské identity, lidské hodnoty* (dybbuk, Praha 2016). V tomto textu autor podnětným způsobem zúročil dlouhodobý zájem o téma, ve kterém se setkává problematika metafyzická (kategorie *identita* u časoprostorových objektů) s problematikou „praktické filosofie.“ Jde zde zejména o otázku vytyčení kritérií pro vymezení pojmů z této oblasti (morálka, zodpovědnost, svoboda vůle, spravedlnost, postoje, kritéria lidského jednání aj.). Autor zkoumá vazbu mezi axiologickou rovinou a osobní identitou člověka především prostřednictvím otázky lidských postojů (zodpovědnost, egoistický zájem, spravedlnost; zvláště zde podle Bělohrada má i pojem *přežití*). Pro toto zkoumání R. Bělohrad považuje za nezbytné propojit oba zmíněné přístupy (metafyzický a filosoficko-praktický) a jako východisko mu slouží erudovaná kritická analýza existujících přístupů k řešení. Jde zde o to, zda lze vystačit s obecnou rovinou metafyzickou – Bělohrad vyjadřuje přesvědčení, že pro skutečně hlubší porozumění lidským postojům je třeba upřednostnit specifikaci v podobě kategorie osobní identity.

Podstatnou část monografie proto tvoří kritika přístupu, který reprezentují např. názory Dereka Parfita a které Bělohrad považuje za redukcionistické. Kritizovaný autor ve svých textech vyjadřuje skepsi vůči nezbytnosti identifikačního založení zmíněných postojů. R. Bělohrad erudovaně váží názory odpůrců tohoto pojetí a upozorňuje na nedořešené otázky a problematické stránky jejich argumentace. Ať již jde o problém racionálního založení lidských postojů (v konfrontaci s přístupem Marka Johnstona) či o otázku aktivní konstituce identity (tzv. subjektivní teorie – Ch. Korsgardová, M. Schechtmanová, C. Rovaneová), vždy zde R. Bělohrad nachází nedořešené některé aspekty argumentů užitých v kritickém diskursu.

Sám pak reprezentuje přístup založený na požadavku zkoumání realizační podoby jednotlivých konkrétních postojů. Právě tak chce Bělohrad čelit jak úskalí zmíněného metafyzického redukcionismu, tak se i vyrovnat s dosud nedořešenými aspekty argumentace jeho odpůrců. Výsledkem takového úsilí může být i zjištění (viz 6. kapitola) plurality základů lidských postojů. Bělohrad zde neváhá upozornit, že to by mohlo být vnímáno jako ústup od sjednocující kategorie osobní identity – až směrem k destrukci samotného pojetí osoby (do podoby pouhého nahodilého agregátu rozličných entit). Tohoto nebezpečí si je Bělohrad velmi dobře vědom a snaha o vyrovnání se s takovými námitkami zde vede k velmi pozoruhodnému a podnětnému originálnímu návrhu řešení.

V závěrečné části své monografie R. Bělohrad nabízí vlastní interpretaci plurality, která nebude v rozporu s představou jednoty lidské přirozenosti. Tento přístup je zde založen na odkazu na biologickou kontinuitu existence člověka, což považuji za krok navýsost oprávněný a pro budoucnost diskursu (i o celé řadě dalších otázek) nepochybně inspirativní. Jeho výhodou je jak přesah abstrakcí redukcionistického (ontologického či metafyzického) pohledu, tak i možnost řešení zmíněného problému plurality ve prospěch vývojového (tedy nestatického) pohledu na lidskou existenci.

Jako určitý metodologický doplněk k posílení odůvodněnosti prezentovaných názorů autor zpracoval také velmi zajímavou (a čtivou) pasáž, týkající se kritického pohledu na využitelnost myšlenkových experimentů v dané tematické oblasti. Přes nepochybnou atraktivitu takových pokusů je R. Bělohrad oprávněně značně skeptický. Myšlenkové experimenty jsou – přes svoji svůdnost – podle něj především vždy ve větší či menší míře redukcionistické a nemohou dost dobře zahrnout celek situace (např. emoční stavy atd.). Vykonstruovanost takových experimentů znamená, že celkově jsou (právě pro vždy přítomnou míru nereálnosti) nakonec nepříliš přesvědčivé. Předkládají totiž našemu hodnocení hypotetické situace, s nimiž nejsme v realitě (v reálném životě) nikdy konfrontováni a tedy i jejich výstupy nutně zůstávají pouze hypotetické.

Pro rozpravu při obhajobě by snad bylo možné položit otázku, jakou váhu mají či mohou mít ve vazbě lidské identity a postojů vztahy vůči mimolidské (popř. mimoindividuální) realitě. Tedy např. nejen vztah k věcem (Heidegger), ale i k ostatním živým tvorům (P. Singer je zde zmíněn jen v antropické perspektivě, jinak zmínka na s. 76), popř. k institucím či společnosti vůbec (pojem *étos*).

Souhrnně můžeme konstatovat, že předložená monografie představuje nesmírně cenný a originální autorův přínos ke zkoumání tématu, které může úspěšně reprezentovat možnosti i překážky propojení metafyziky a „praktické filosofie.“ Jde o zajímavý text, dosvědčující v plné míře autorův tvůrčí filosofický potenciál, schopnost kritického myšlení i zprostředkování dosažených výsledků čtenářům. Text je zpracován na vysoké odborné i formální úrovni a splňuje požadavky standardně kladené na úroveň habilitačních prací.

Po úspěšné obhajobě proto navrhuji udělit Mgr. R. Bělohradovi, Ph.D. vědecko-pedagogickou hodnost docent v oboru Filosofie.